

การศึกษาแนวคิดความสัตย์จริง ในลัทธิขงจื๊อผ่านคัมภีร์จื๊อ*

กนกพร นุ่มทอง**

บทคัดย่อ

คัมภีร์จื๊อเป็นหนึ่งในสี่จตุรปริกษา ซึ่งเป็นคัมภีร์สำคัญของลัทธิขงจื๊อ มีความสำคัญในวัฒนธรรมจีน เนื่องจากแสดงหลักการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมแน่นอน เป็นการเชื่อมโยงแนวคิดสู่การปฏิบัติ จื๊อซือฝูนิพนธ์คัมภีร์ดังกล่าวเป็นทฤษฎีสายตรงของขงจื๊อ ได้สืบทอดแนวคิดจื๊อหรือความเหมาะสมที่แน่นอนมาจากขงจื๊อและสร้างแนวคิดความสัตย์จริงให้เป็นคุณธรรมสูงสุด โดยถ่ายทอดไว้ในคัมภีร์จื๊อ บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องความสัตย์จริงในลัทธิขงจื๊อผ่านคัมภีร์จื๊อ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยในรูปแบบของการวิเคราะห์และตีความตัวบททุกบทที่ปรากฏคำว่า “เจิง” (ความสัตย์จริง) ในคัมภีร์จื๊อ และนำมาเชื่อมโยงและสรุปเป็นขั้นตอนที่เป็นรูปธรรมและเข้าใจง่าย ผลการวิจัยพบว่าความสัตย์จริงตามคัมภีร์จื๊อเป็นความจริงแท้แน่นอนไม่ผันเปลี่ยน ความสัตย์จริงเป็นธรรมวิธีแห่งฟ้า การทำให้ถึงความสัตย์จริงเป็นธรรมวิธีสูงสุดของมนุษย์ ความสัตย์จริงจะทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในการอบรมตน เมื่อบรรลุถึง

*บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวคิดความสัตย์จริงในลัทธิขงจื๊อผ่านคัมภีร์จื๊อ” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ งบประมาณเงินรายได้ปี พ.ศ. 2563

**รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: kanokporn.n@ku.th

ความสัตย์จริงแล้วก็ยังสามารถขยายสู่คุณธรรมด้านอื่นๆ ได้ ความสัตย์จริงเป็นคุณธรรมทั้งสำหรับผู้ปกครองและคนทั่วไป หากคนทั่วไปเข้าถึงได้ก็สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่น หากผู้ปกครองเข้าถึงความสัตย์จริงก็ยังสามารถปกครองบ้านเมืองให้สุขสงบได้

คำสำคัญ: ลัทธิขงจื๊อ; ธรรมวิธี; คัมภีร์จิงยง; ความสัตย์จริง

The Study of the Concept of Truthfulness in Confucianism through the Doctrine of the Mean*

Kanokporn Numtong **

Abstract

The Doctrine of the Mean is one of the Four Chaturapakorn Scriptures (The Four Books from "The Four Books and Five Classics" in Confucianism), a principal scripture of Confucianism, which is the central pillar of Chinese culture, for it shows the indisputable principles of proper behavior and displays the connections between concepts and practices. Zisi, the author of the doctrine, was a direct descendant of Confucius. He inherited the idea of the Mean, or absolute suitability from Confucius, elevated the concept of truthfulness as the highest virtue, and propagated this view in the Doctrine of the Mean. This research paper aims to study the concept of truthfulness in Confucianism through the Doctrine of the Mean by a research methodology involving analyzing and interpreting the content in every chapter in which the word "Cheng" (truthfulness) appeared

*This article is a part of the research named "The Study of the Concept of Truthfulness in Confucianism through the Doctrine of Mean" which was funded by Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University in 2020.

**Associate Professor, Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: kanokporn.n@ku.th

and linking the data and drawing conclusions from all details to create an exposition that would facilitate understanding. The research results show that truthfulness in the Doctrine of the Mean is absolute and unchanging truth. Truthfulness is the way of heaven. To reach truthfulness is the highest way of virtue of humankind. Truthfulness will enable humans to succeed in their self-training, and when truthfulness is achieved, it can be expanded to other virtues. Truthfulness is a virtue for both rulers and common people. If ordinary people can achieve truthfulness, they will live serenely in society. Likewise, if rulers achieve truthfulness, they will be able to govern in such a way that peace and happiness will prevail in their realm.

Keywords: Confucianism; the Virtuous Way; the Doctrine of Mean; Truthfulness

1. บทนำ

เดิมคัมภีร์จิงยงเป็นเพียงบทหนึ่งในคัมภีร์หลี่จี้ (禮記) โดยทั่วไปถือตามที่ซือหม่าเชียน (司馬遷) นักประวัติศาสตร์ยุคราชวงศ์ฮั่นบันทึกไว้ในพงศาวดารสื่อจี้ (史記) ว่าจื่อซือ (子思) หลานปู่ของขงจื๊อเป็นผู้นิพนธ์บทจิงยงขึ้น ต่อมาจูซี (朱熹) นักปราชญ์สมัยราชวงศ์ซ่งได้คัดบทจิงยง และบทต้าเสวีย (大學) หรือมหาศึกษาออกมาจากคัมภีร์หลี่จี้ แล้วนำมารวมกับคัมภีร์หลุนอวี่ (論語) ซึ่งเป็นบันทึกคำสนทนาระหว่างขงจื๊อและศิษย์ และคัมภีร์เมิ่งจื่อ (孟子) ซึ่งเป็นปรัชญาอันหนึ่งของเมิ่งจื่อ ปรัชญาเมธีสำคัญของลัทธิขงจื๊อ จูซีได้ทำอรรถาธิบายคัมภีร์ทั้งสี่นี้ไว้ รวมเรียกว่า ซื่อซู่จี้จู้ (四書集注) หรือสี่จตุร-ปกรณ์พร้อมอรรถาธิบาย สี่จตุรปกรณ์พร้อมอรรถาธิบายของจูซีกลายเป็นคัมภีร์สำคัญของสำนักหลี่เสวี่ (理學) หรือลัทธิขงจื๊อใหม่ ถือเป็นหนังสือที่มีอิทธิพลต่อความคิดของวัฒนธรรมจีนอย่างลึกซึ้ง ที่สำคัญคือตั้งแต่ ค.ศ.1313 ในราชวงศ์หยวนเป็นต้นมามีบทบาทในฐานะคัมภีร์ที่ต้องอ่านเพื่อใช้ในการสอบรับราชการของจีนและต่อเนื่องยาวนานมาจนถึงการสอบเข้ารับราชการแบบเดิมครั้งสุดท้ายของราชวงศ์ชิงในปี ค.ศ.1905

จื่อซือเกิดเมื่อ 486 ปีก่อนคริสตกาล ถึงแก่กรรมเมื่อ 402 ปีก่อนคริสตกาล มีชื่อตัวว่าขงจี้ (孔伋) จื่อซือเป็นชื่อรอง บิดาของขงจี้คือขงหลี่ (孔鯉) บุตรชายคนเดียวของขงจื่อ จื่อซือเป็นศิษย์ของเจิงจื่อ (曾子) ศิษย์เอกคนหนึ่งของขงจื่อ จื่อซือมีความสำคัญยิ่งในลัทธิขงจื่อ เนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดแนวคิดจากขงจื่อไปสู่เมิ่งจื่อ กล่าวคือศิษย์ของจื่อซือเป็นอาจารย์ของเมิ่งจื่ออีกทีหนึ่ง ปรัชญาลัทธิขงจื่อแตกออกเป็นหลายสาย สายที่มีบทบาทในประวัติการปกครอง ปรัชญาและวัฒนธรรมจีนสูงสุดคือสายที่เรียกว่า “ซือเมิ่งเสวียไฟ” (思孟學派) หรือสำนักซือ-เมิ่ง คือสายของจื่อซือกับเมิ่งจื่อ

สิ่งที่สรุปกรณีนี้อาจถือได้ว่าเป็นแกนกลางความคิดของสำนักชื้อ-เม้ง คัมภีร์ หลุนอวี่เป็นบันทึกคำสอนทนายระหว่างขงจื๊อกับศิษย์ ถือกันว่าคัมภีร์ตำเสวียเป็นผลงานนิพนธ์ของเจิ้งจื่อศิษย์เอกคนหนึ่งขงขงจื๊อ คัมภีร์จึงยังเป็นผลงานนิพนธ์ของจื่อชื้อผู้เป็นศิษย์ของเจิ้งจื่อ คัมภีร์เม้งจื่อเป็นผลงานของเม้งจื่อซึ่งเป็นศิษย์ของศิษย์จื่อชื้ออีกทีหนึ่ง ฉะนั้น แนวคิดต่างๆ ที่มีอยู่ในสิ่งที่สรุปกรณีมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันชัดเจน โดยเฉพาะตำเสวียและจยงถือเป็นแก่นคำสอนของลัทธิขงจื๊อ ตำเสวียถือเป็นประตูปานใหญ่ให้ศึกษาก้าวสู่ธรรมจริยาตามแบบลัทธิขงจื๊อ อุปมาเหมือนโอวาทปาฏิโมกข์ในพุทธศาสนา จยงแสดงหลักการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมแน่นอน เป็นการเชื่อมโยงแนวคิดสู่การปฏิบัติ หลุนอวี่เป็นบทสนทนา ระหว่างขงจื๊อกับศิษย์ ทำให้ง่ายต่อความเข้าใจ เม้งจื่อเป็นการอธิบายขยายความ คำสอนตามความเห็นของเม้งจื่อ ซึ่งเป็นปรัชญาเมธีสำคัญในลัทธิขงจื๊อรองลงไปจากขงจื๊อ ดังนั้น การเข้าใจคัมภีร์จยงจึงถือเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เข้าใจสารัตถะสำคัญต่างๆ ของลัทธิขงจื๊อได้ถ่องแท้ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้แปลคัมภีร์จยงพร้อมด้วยคำนำของจูซีและอรรถาธิบายของจูซีเป็นภาษาไทย เผยแพร่ร่วมกับคัมภีร์ตำเสวีย ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์วาร สิกขโกศล เป็นหนังสือ “คัมภีร์ตำเสวีย (มหาศึกษา) และจยง (ความเหมาะสมที่แน่นอน) สองคัมภีร์ แก่นคำสอนของลัทธิขงจื๊อ” ของสมาคมเผยแผ่คุณธรรม “เต็กก่า” จีจินเกาะ ทั้งนี้ ชื่อคัมภีร์จยงนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้แปลใช้วิธีทับศัพท์ ไม่แปลตามที่ไทยนิยมแปลในอดีตว่า “ทางสายกลาง” อย่างที่มีผู้เคยแปลมาในอดีต เนื่องจากไม่ต้องการให้สับสนกับหลักมัชฌิมาปฏิปทาในพุทธศาสนา ซึ่งหมายถึงการไม่ยึดถือสุดทางทั้งสอง ได้แก่ อัตตakilมถานุโยค คือ การประกอบตนเองให้ลำบากเกินไป กับกามสุขัลลิกานุโยค คือ การพัวพันในกามในความสบาย ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว มิได้ตรงกับ “จยง”

คัมภีร์จยงเองไม่ได้ให้คำอธิบาย “จยง” ไว่ตรงๆ ในตัวบท แต่จูซีได้ให้คำจำกัดความของจยงไว่ในอรรถาธิบายหลังชื่อคัมภีร์ว่า “อันว่าจยงนั้นคือไม่เอนไม่เอียง ไม่เกินไม่หย่อน ยงนั้นคือธรรมดา” ต่อจากนั้น ก็ยกคำพูดของเจิ้งอวี่

ปราชญ์สมัยซ่งซึ่งได้กล่าวไว้ว่า “ไม่เอนเอียงคือจง ไม่เปลี่ยนแปลงคือยง จงเป็นวิธีอันเที่ยงแห่งฟ้า ยงคือหลักอันยั่งยืนในใต้ฟ้า” หากตีความตามคำกล่าวของเจิ้งอี้ คำว่าจงที่ว่านั้นคือความถูกต้องอันเที่ยงแท้ และยงคือยั่งยืนไม่เปลี่ยนแปลง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ถาวร สิกขโกศล ได้อธิบายไว้ว่า หากจะถ่ายทอดเป็นภาษาไทยแบบถ่ายคำให้ตรงกับคำไทยก็คือ “ตรงยง” “ตรง” ในที่นี้หมายถึงเที่ยงตรง ถูกต้อง “ยง” หมายถึง ยืนยง ยั่งยืน แน่นนอน ถ้าจะแปลโดยพยัญชนะ ก็คือ ความเที่ยงตรง ถูกต้องที่ยืนยง อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ ปราชญ์ด้านจีนวิทยา แปลเอาความเป็นภาษาไทยที่สละสลวยว่า ความเหมาะสมที่แน่นนอน คือการประพฤติปฏิบัติที่ไม่เกินไม่หย่อน เหมาะสมอยู่เสมอ (ถาวร สิกขโกศล และกนกพร นุ่มทอง, 2562, น. 25)

ผู้วิจัยได้ศึกษาคัมภีร์จิงยงพบว่าแนวคิดหลักของคัมภีร์ประกอบด้วย 2 แนวคิด คือแนวคิด “จิงยง” และแนวคิด “เจิง” (誠) ซึ่งผู้วิจัยเลือกแปลว่า “ความสัตย์จริง” ช่วงแรกของคัมภีร์มุ่งอภิปรายเรื่อง “จิงยง” จากนั้นช่วงหลังจะมุ่งอภิปรายเรื่อง “เจิง” ก่อนจะเข้าสู่บทสุดท้ายคือบทที่ 33 อันเป็นบทสรุปของคัมภีร์

ผู้วิจัยได้ศึกษาคัมภีร์หลุนอี่ว่ประกอบ โดยพบที่พูดถึง “จิงยง” อยู่แห่งเดียว โดยปรากฏในบรรพ “ยงเหย” (雍也) ว่า “子曰：中庸之为德也，其至矣乎！民鲜久矣。” (朱熹, 1999, p. 135) แปลได้ว่า “ขงจื๊อกล่าวว่า ในฐานะคุณธรรม จิงยงพึงถือเป็นคุณธรรมสูงสุด ประชาชาติไร่มานานแล้ว” ส่วน “เจิง” ในฐานะคุณธรรมนั้นไม่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว่เลย มีปรากฏในฐานะคุณศัพท์อยู่ในประโยคต่างๆ เพียง 2 ประโยคในความหมายว่า “จริงๆ” ส่วนในคัมภีร์ต้าเสวียไม่ปรากฏแนวคิดเกี่ยวกับจิงยง แต่มีพูดถึง “先诚其意” (การทำเจตจำนงของตนให้สัตย์จริงก่อน) (朱熹, 1999, p. 4) สำหรับคัมภีร์จิงยงนั้น ผู้วิจัยพบคำว่า “เจิง” (ความสัตย์จริง) ปรากฏถึง 25 แห่งใน 9 บทกระจายอยู่ตั้งแต่บทที่ 16 ถึงบทที่ 32 ของคัมภีร์จิงยง ในฐานะแนวคิดหลักในคัมภีร์ครึ่งหลัง ฉะนั้น พอจะกล่าวได้ว่า คัมภีร์จิงยงสืบทอดแนวคิดเรื่องจิงยงมาจากขงจื๊อและทำให้เป็นแกนกลางของแนวคิดตน นอกจากนั้นได้ยก “เจิง” (ความสัตย์จริง) ขึ้นเป็นคุณธรรมสูงสุด และแนวคิดได้ถูกเน้นย้ำอีกครั้งในคัมภีร์เมิ่งจื๊อ ซึ่งกล่าวว่า “是故

誠者，天之道也；思誠者，人之道也。” (ด้วยเหตุนี้ความสัตย์จริงเป็นธรรมวิธีแห่งฟ้า การปรารถนาจะยังความสัตย์จริงให้ปรากฏ เป็นธรรมวิธีแห่งมนุษย์) (朱熹, 1999, p. 419)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่านักวิชาการจีนมีความเห็นสอดคล้องกันว่าความสัตย์จริงคือคุณธรรมสูงสุดที่คัมภีร์จี้ยงนี้ต้องการนำเสนอ แต่อย่างไรก็ตาม หากอ่านเนื้อหาในคัมภีร์ที่นำเสนอคำว่าความสัตย์จริงแล้ว แม้ว่าจะมีบทแปลเป็นภาษาไทยก็ยังถือว่าเข้าใจได้ยาก จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์และอธิบายความเป็นภาษาปัจจุบันอีกชั้นหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สนใจสามารถเข้าใจนัยภายในข้อความเหล่านั้นได้ง่ายและถูกต้องยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ยังเชื่อมโยงความคิดที่ถูกนำเสนออยู่ในจุดต่างทั้ง 25 จุดให้เป็นเรื่องเดียวกันเพื่อให้เห็นภาพทั้งระบบคิดได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งในปัจจุบันไม่มีการนำเสนอการศึกษาคำว่า “ความสัตย์จริง” ตามความหมายที่อยู่ในคัมภีร์จี้ยงเป็นภาษาไทย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรทำการศึกษา วิเคราะห์คำว่า “เฉิง” (ความสัตย์จริง) โดยละเอียด เพื่อหาคำตอบว่าความสัตย์จริงในคัมภีร์จี้ยงนี้สื่อถึงสิ่งใด เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในการเข้าใจแนวคิดของลัทธิขงจื๊ออันเป็นรากฐานของวัฒนธรรมจีน

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาแนวคิด “เฉิง” (ความสัตย์จริง) ของลัทธิขงจื๊อผ่านคัมภีร์จี้ยง

3. ขอบเขตและระเบียบวิธีการวิจัย

รวบรวมและศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความสัตย์จริงจากคัมภีร์จี้ยง ซึ่งเป็นหนึ่งในสี่จตุรปรกรณ์ของลัทธิขงจื๊อ ดำเนินการลำดับข้อมูล และจัดระบบตามกรอบความคิดในการวิจัย และดำเนินการคัดเลือกข้อมูลและระบบคิดที่แทรกอยู่ใน

เนื้อหา พร้อมทั้งวิเคราะห์ อธิบายและเชื่อมโยงความคิดทั้งหมดให้ต่อเนื่องเพื่อประโยชน์ของการนำไปประยุกต์ใช้

4. ข้อตกลงเบื้องต้น

4.1 ข้อความจากคัมภีร์จยงส่วนที่เป็นภาษาจีน ผู้วิจัยยกมาจาก ฉบับชื่อซุจี้จู้ (四書集注) สำนักพิมพ์ซันฉิน (三秦出版社) ในปี ค.ศ.1999 ชำระโดยจางเม่าเจ้อ (張茂哲) เป็นฉบับที่แบ่งคัมภีร์จยงเป็น 33 บท เรียกว่าจยงจางจี้ว (中庸章句) หรือจยงพร้อมอรรถาธิบายของจู้ชี

4.2 ข้อความจากคัมภีร์จยงที่เป็นภาษาไทยยกมาจากคำแปลของคัมภีร์จยงพร้อมอรรถาธิบายของจู้ชี ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้แปลเอง เผยแพร่อยู่ในหนังสือ “คัมภีร์ต้าเสวีย (มหาวิทยาลัย) และจยง (ความเหมาะสมที่แน่นอน) สองคัมภีร์ แก่นคำสอนของลัทธิขงจื้อ” ของสมาคมเผยแผ่คุณธรรม “เติ๊กก่า” จีจินเกาะ โดยหนังสือเล่มนี้ถาวร สิทธิโกศลเป็นผู้แปลคัมภีร์ต้าเสวีย และกนกพร นุ่มทองเป็นผู้แปลคัมภีร์จยง

4.3 ในงานแปลคัมภีร์จยงและในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาว่าควรใช้คำใดในการแปลคำว่า “เจิง” (誠) ซึ่งสุดท้ายได้เลือกคำว่า “ความสัตย์จริง” โดยพิจารณาถึงความหมายของ “สัตย์” และ “จริง” ดังนี้

“สัตย์- สัตย์” [สัตตะยะ-, สัต] น. ความจริง เช่น รักษาสัตย์, คำมั่นสัญญา เช่น เสียชีวิตอย่าเสียสัตย์ ลูกเสือให้สัตย์ปฏิญาณ. ว. จริง เช่น วาจาสัตย์, มักใช้เข้าคู่กับคำอื่น เช่น สัตย์ชื่อ ชื่อสัตย์ สัตย์จริง. (ส. ; ป.สจจ.) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 1205)

“จริง,จริง ๆ [จริง] ว. แน่ เช่น ทำจริง ชอบจริงๆ ; แท้, ไม่ปลอม, เช่น ของจริงไม่ใช่ของเทียม; เป็นอย่างนั้นแน่แท้ ไม่กลับเป็นอย่างอื่น เช่น ข้อนี้เป็นความจริง, ไม่เท็จ, ไม่โกหก, ไม่หลอกลวง, เช่น เรื่องจริง พุดจริง เป็นไปตามนั้น เช่น ความฝันกลายเป็นความจริง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 303)

ซึ่งเมื่อรวมความหมายจึงได้ว่า “ความจริงที่แน่แท้ ไม่กลับเป็นอย่างอื่น” ซึ่งสอดคล้องกับผลตีความ “เจิง” ของผู้วิจัย (誠) ในคัมภีร์จิงยง

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมของผู้วิจัย พบว่าประเด็นการศึกษาเรื่อง “เจิง” (ความสัตย์จริง) ของลัทธิขงจื๊อผ่านคัมภีร์จิงยงนี้ยังไม่มีการนำเสนอในวงวิชาการของไทยในรูปแบบของงานวิจัยเลย ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษางานวิจัยของนักวิชาการจีนเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานและแนวทางในการพัฒนางานวิจัยเรื่องนี้ดังต่อไปนี้

จิ้งผะเกา (張培高) (2013) ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง “《中庸》‘誠’的多重意義之解析” ว่าความสัตย์จริงหรือ “誠” เป็นหลักปรัชญาสำคัญของลัทธิขงจื๊อ โดยกล่าวถึงรายละเอียดของแนวคิดนี้อย่างละเอียดไว้ในคัมภีร์จิงยง 《中庸》 โดยได้สรุปแนวคิดของความสัตย์จริงไว้ว่า 1. เป็นรากฐานของธรรมวิถีแห่งมนุษย์ (人道之本) โดยเน้นให้มนุษย์มีความจริงแท้ตั้งแต่ภายในของตนเองให้สมบูรณ์ ภายหลังจึงส่งผลนี้ไปในทุกมิติที่ตนเองเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ หากผู้ใดไม่มีความจริงแท้ภายในแล้ว จักไม่ได้รับผลแห่งความจริงแท้สะท้อนกลับมาเช่นกัน 2. ธรรมชาติดั้งเดิมของธรรมวิถีแห่งฟ้า (天道之性) วิถีแห่งฟ้าคือธรรมชาติที่เปลี่ยนผันไปตามครรลอง ครรลองนั้นคือธรรมวิถีแห่งความจริงแท้ 3. ธรรมวิถีแห่งภายในและภายนอก (內外之道) สำหรับประเด็นนี้ถือเป็นผลสืบเนื่องมาจากสองประเด็นแรกคือ ความสัตย์จริงคือการประสานธรรมวิถีแห่งมนุษย์และธรรมวิถีแห่งฟ้าให้เป็นหนึ่งเดียว

ข่งลี่ (孔麗) (2013) ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง “論《中庸》之誠” ว่า ในคัมภีร์จิงยงได้ให้ความสำคัญกับคำคำนี้ไว้มาก เนื่องจากเป็นคุณธรรมอันดีงามของมนุษย์ และถือเป็นความจริงแท้แห่งสรรพสิ่งในจักรวาล เป็นแนวทางอันจำเป็นที่มนุษย์ควรนำมาเป็นหลักคิดในการใช้ชีวิตประจำวัน ถือเป็นจุดเริ่มต้นของ

การรวมคนกับฟ้าให้เป็นหนึ่งเดียว ซึ่งการที่จะเข้าถึงได้นั้นจำเป็นต้องมีปัจจัยสองประการควบคู่กันไปคือการได้รับการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางและมีหลักคิดในการเข้าถึงและการฝึกฝนตนเองเป็นนำหลักคิดนั้นไปประยุกต์ใช้ให้เห็นเป็นประจักษ์ว่าความสัตย์จริงนั้นเป็นเช่นไร

เช่าเจี๋ย (邵傑) (2015) ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง “從《中庸》看“誠”之道” ว่าความสัตย์จริงถือเป็นคุณธรรมสำคัญยิ่งในปรัชญาของลัทธิขงจื้อ โดยกล่าวว่าในปกครอง การทำงาน การกระทำบรรลุคุณธรรมทั้ง 3 และความสัมพันธ์ทั้ง 5 นั้น มีหลักการที่ไล่เรียงทับซ้อนกันไปเป็นลำดับ แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่เป็นแกนแท้แห่งหลักการที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นคือ ความสัตย์จริง ซึ่งการที่จะกระทำได้นั้น สิ่งสำคัญที่สุดคือการเรียนรู้และฝึกฝนตนเองเป็นสำคัญ ส่วนสิ่งที่อยู่รอบตัวเรานั้นก็ใช้คุณธรรมอื่นที่เหมาะสมตามแต่ละบุคคลและเหตุการณ์

จางเย่ (張悅) (2016) ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง “《中庸》之‘誠’的意思” ว่า คัมภีร์จิงยงเป็นเอกสารที่มุ่งศึกษา “เจิง” (ความสัตย์จริง) เป็นสำคัญ โดยมีนัยสำคัญว่าเป็นบัญชาแห่งฟ้า แนวทางแห่งธรรมชาติ และธรรมวิธีแห่งการฝึกฝนตนเอง และยังให้รายละเอียดเพิ่มเติมอีกว่า ความสัตย์จริงคือจุดเริ่มต้นแห่งจักรวาลที่เรียกว่าธรรมวิธีแห่งฟ้า เป็นคุณธรรมของผู้เป็นอริยะ เพราะผู้เป็นอริยะเท่านั้นที่จะสามารถเข้าใจความสัตย์จริงแห่งฟ้าได้ สำหรับปวงชนนั้นควรขัดเจนนในคุณความดีเป็นต้นทาง พัฒนาค้นต่อไปเพื่อความเข้าใจในความสัตย์จริง เมื่อทำได้เช่นนั้นก็จะเรียกได้ว่า เป็นผู้เข้าถึงแล้ว

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น พบว่านักวิชาการจีนเห็นพ้องต้องกันว่าข้อได้науเสนอ “เจิง” (ความสัตย์จริง) เป็นคุณธรรมสูงสุดในคัมภีร์จิงยง

6. ผลการศึกษา

ผู้วิจัยพบว่าในคัมภีร์จิงยงเอ่ยถึง “เจิง” (ความสัตย์จริง) ทั้งหมด 25 ครั้ง ในจำนวนคัมภีร์ 9 บท โดยเริ่มปรากฏในครึ่งหลังของคัมภีร์ คือตั้งแต่บทที่ 16

เป็นต้นไปและกล่าวซ้ำอีกจนถึงบทที่ 32 ซึ่งเป็นบทก่อนบทที่ 33 อันเป็นบทสุดท้าย แสดงให้เห็นว่า “เจิง” (ความสัตย์จริง) เป็นแนวคิดหลักในคัมภีร์จิงยงครั้งหลัง

ผู้วิจัยจะยกตัวบทและคำแปลในส่วนที่กล่าวถึงความสัตย์จริงมาและวิเคราะห์ไว้ดังนี้

บทที่ 16 子曰，鬼神之為德，其盛矣乎。視之而弗見；聽之而弗聞；體物而不可遺。使天下之人，齊明盛服，以承祭祀。洋洋乎，如在其上，如在其左右。詩曰，“神之格思，不可度思，矧可射思？”夫微之顯。誠之不可揜，如此夫。（朱熹，1999，p. 35）

“ขงจื๊อกล่าวว่า “ภูตเทพทรงคุณยิ่งใหญ่ มองไม่เห็น ฟังไม่ได้ยิน สถิตทั่วทุกสิ่งไม่มีใดหลุดพ้น ยังคนได้ฟ้าให้สวมเสื้อผ้าสะอาดเป็นระเบียบ เพื่อประกอบกิจบูชา พลาญภาพไฟศาล ดุจอยู่นือเคียร ดุจอยู่ซ้ายขวา ซื่อจึงกล่าวว่า ‘เทพมาเยี่ยมเยือน มีอาจะเน ไม่เคารพได้ฤา!’ อันเรื่องเร้นลับกลับชัดแจ้ง แท้จริงมีอาจซ่อนไว้ เป็นเช่นนี้” (ถาวร ลิกขโกศล และกนกพร นุ่มทอง, 2562, น. 39)

บทนี้ เป็นเสมือนจุดเชื่อมโยงระหว่างการอภิปรายเรื่อง “จิงยง” (ความเหมาะสมที่แน่นอน) กับการอภิปรายเรื่อง “เจิง” (ความสัตย์จริง) ในที่นี้ผู้แปลเลือกแปลด้วยคำว่า “แท้จริง” เพื่อแสดงการเกิดขึ้นจริงไม่อาจเปลี่ยนแปลงหรือซ่อนเร้น ผู้วิจัยเห็นว่าบทนี้ต้องการนำเสนอให้รู้ถึงความสัตย์จริงหรือความแท้นั้น จำเป็นจะต้องสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสภายนอก ด้วยการมองเห็น มนุษย์พึงตระหนักว่า ทุกการกระทำ ทุกความเคลื่อนไหวเกิดขึ้นในทุกมิติของชีวิต มีการรับรู้จากสิ่งที่อยู่รอบตัวเราเสมอ มิได้ทำอะไรแล้ว มีเพียงตนผู้เดียวที่รู้ ดังนั้นทุกการกระทำที่เกิดขึ้นคือความจริงแท้ ความเร้นลับที่แท้จริงไม่มีในโลก การกระทำของมนุษย์คือส่วนหนึ่งของสภาพแห่งความสัตย์จริง

คัมภีร์จิงยงกล่าวถึงความสัตย์จริงเป็นครั้งแรกในบทที่ 16 แล้วกล่าวถึงอีกครั้งในบทที่ 20 แต่แท้จริงแล้วบทที่ 17-19 มีเนื้อหาสัมพันธ์กับความสัตย์จริงทั้งสิ้น โดยบทที่ 17 กล่าวถึงคุณธรรมของขุนธรรมราชาโบราณ บทที่ 18 กล่าวถึงคุณธรรมของเหวินหวาง พระราชบิดาของโจวอู่หวาง ผู้สถาปนาราชวงศ์โจว บทที่

19 กล่าวถึงคุณธรรมของอุ่หวางและโจวกงผู้เป็นอนุชา ในสามบทนี้เป็นการแสดงตัวอย่างผู้ที่มีคุณธรรมสูงสุดและสามารถแผ่ขยายคุณธรรมนั้นไปสู่ได้ฟ้า คุณธรรมของซุน เหวินหวาง อุ่หวางและโจวกงเป็นไปตามหลักจางยง (ความเหมาะสมที่แน่นอน) โดยอยู่บนพื้นฐานของ “เรื่องเร้นลับกลับชัดแจ้ง แท้จริงมีอาจซ่อนไว้” ตามหลักความสัตย์จริง

บทที่ 20 在下位不獲乎上，民不可得而治矣。獲乎上有道：不信乎朋友，不獲乎上矣。信乎朋友有道：不順乎親，不信乎朋友矣。順乎親有道：反者身不誠，不順乎親矣。誠身有道：不明乎善，不誠乎身矣。

誠者，天之道也。誠之者，人之道也。誠者，不勉而中不思而得：從容中道，聖人也。誠之者，擇善而固執之者也。（朱熹，1999, p. 41）

“ผู้อยู่ในตำแหน่งล่าง ไม่ได้ได้รับความไว้วางใจจากเบื้องบน ก็มีอาจปกครองราษฎรได้ จะได้รับความไว้วางใจจากเบื้องบนมีวิถี หากไม่เป็นที่เชื่อถือของสหาย จักมีอาจได้รับความไว้วางใจจากเบื้องบน จะเป็นที่ยึดถือของสหายมีวิถี หากมีอาจทำให้บุพการีสบายใจ จักมีอาจเป็นที่เชื่อถือของสหาย จะทำให้บุพการีสบายใจมีวิถี หากทบทวนตนไม่สัตย์จริง จักมีอาจทำให้บุพการีสบายใจ จะทำตนให้สัตย์จริงมีวิถี หากไม่แจ่มแจ้งว่าสิ่งใดประเสริฐ จักมีอาจทำตนให้สัตย์จริง

ความสัตย์จริงเป็นธรรมวิถีแห่งฟ้า การทำให้ถึงความสัตย์จริง เป็นธรรมวิถีแห่งมนุษย์ ความสัตย์จริงมาโดยไม่ต้องฝืน บรรลุโดยไม่ต้องคิด ผู้สอดคล้องธรรมวินีได้เองทุกประการคืออริยชน ผู้กระทำให้อยู่สอดคล้องกับความสัตย์จริง คือเลือกในสิ่งประเสริฐและยึดมั่น” (ถาวร ลิกขโกศล และกนกพร นุ่มทอง, 2562, น. 44)

เนื้อหาในบทนี้เข้าสู่การอภิปรายเรื่องความสัตย์จริงอย่างแจ่มชัดว่าความสัตย์จริงนั้นคือสิ่งใด ก่อนจะเข้าสู่การอภิปรายนี้ คัมภีร์จางยงได้เล่าถึงบทสนทนาระหว่างหลู่อายกงประมุขแคว้นหลู่ในสมัยชุนชิวกับขงจื้อก่อน แล้วจึงกล่าวถึงความจำเป็นในการทบทวนตนให้สัตย์จริง จากนั้นกล่าวถึง “ธรรมวิถีแห่งฟ้า” กับ “ธรรมวิถีแห่งมนุษย์” โดยธรรมวิถีแห่งมนุษย์นั้นควรสอดคล้องกับธรรมวิถีแห่งฟ้า

ซึ่งก็คือความสัตย์จริง ธรรมวิธีหมายถึงวิถีทางแห่งธรรมชาติที่เป็นไปตามครรลอง มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกฎเกณฑ์แห่งธรรมชาติ เกิดผลของการกระทำที่เปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินชีวิตตามธรรมวิธีนั้น มนุษย์จำเป็นต้องเรียนรู้หลักเหตุผลต่างๆ เรียนรู้ที่จะเลือกแนวทางในการกระทำที่จะนำผลดีที่แท้จริงมาสู่ผู้กระทำและสังคมแวดล้อม ดังที่เนื้อหาในคัมภีร์ได้ยกตัวอย่างชี้ให้เห็นเหตุและผลของการกระทำต่างๆ ตามแต่ละสถานะของคนในสังคม ผลอันดีเท่านั้นจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อกระทำตนให้สัตย์จริง ก่อนจะกระทำตนให้สัตย์จริง มนุษย์ต้องเข้าใจแจ่มแจ้งก่อนว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ได้อันประเสริฐแท้ ปัญญาในการแยกแยะให้เข้าใจแจ่มแจ้งเป็นจุดเริ่มต้น นำสู่ความสัตย์จริงในปณิธานจิต เป็นธรรมดาว่ามีแต่บุคคลชั้นอริยชนนั้นที่จะเข้าถึงความสัตย์จริงอันเป็นธรรมวิธีแห่งฟ้าได้เอง ซึ่งคนทั่วไปนั้นมิได้เกิดมาแล้วเข้าถึงได้เอง แต่ต้องเพียรพยายามเลือกในสิ่งประเสริฐและยึดมั่นในสิ่งนั้น

บทที่ 21 自誠明，謂之性；自明誠謂之教。誠則明矣；明則誠矣。

(朱熹, 1999, p. 45-46)

“สัตย์จริงพาสู่ความกระจ่าง เรียกว่าธรรมชาติ กระจ่างพาสู่สัตย์จริง เรียกว่าได้รับการอบรม สัตย์จริงจักกระจ่าง กระจ่างจักต้องสัตย์จริง” (ถาวร ลิกขโกศล และกนกพร นุ่มทอง, 2562, น. 46)

บทนี้ต้องการนำเสนอถึงความสัตย์จริงโดยเชื่อมโยงกับบทที่ 20 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความสัตย์จริงและความกระจ่าง ความสัตย์จริงทำให้เกิดความกระจ่าง เข้าใจในความเป็นจริงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ในทางกลับกันความกระจ่างก็นำมนุษย์ไปสู่ความสัตย์จริง มนุษย์เราเกิดมาบนโลกจำเป็นต้องได้รับการอบรมสั่งสอนให้เรียนรู้และเข้าใจ เมื่อมนุษย์เข้าใจอย่างถ่องแท้ เกิดปัญญากระจ่างย่อมกระทำการใดไม่ขัดต่อธรรมวิธีแห่งความสัตย์จริง เป็นสองสิ่งที่เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน หนุนเนื่องนำทางซึ่งกันและกัน

บทนี้เป็นบทแสดงสัมพันธ์ภาพของความสัตย์จริงและความกระจ่าง บทต่อจากนี้ 6 บท คือ 22-23, 24-25, 26-27 เป็นการนำเสนอเป็นคู่ความสัมพันธ์

ระหว่างธรรมวิธีแห่งฟ้ากับธรรมวิธีแห่งมนุษย์ เป็น ฟ้า-มนุษย์ สลับกันไปมาถึง 3 รอบ

บทที่ 22 唯天下至誠為能盡其性。能盡其性，則能盡人之性。能盡人之性，則能盡物之性。能盡物之性，則可以贊天地之化育。可以贊天地之化育，則可以與天地參矣。（朱熹，1999，p. 46）

“มีแต่สัตย์จริงที่สุดไนใต้ฟ้าจึงเผยธรรมชาติได้สิ้น เผยธรรมชาติได้สิ้นจึงเข้าใจธรรมชาติมนุษย์ได้สิ้น เข้าใจธรรมชาติมนุษย์ได้สิ้นจึงเข้าใจธรรมชาติสรรพสิ่งได้สิ้น เข้าใจธรรมชาติสรรพสิ่งได้สิ้นจักช่วยในการบ่มเพาะโดยฟ้าดิน ช่วยในการบ่มเพาะโดยฟ้าดินใต้จึงสามารถเคียงฟ้าและดินรวมเป็นสาม” (ถาวร สิทธิโกศล และกนกพร นุ่มทอง, 2562, น. 46)

ใจความสำคัญของเนื้อหาในตอนนี้เป็น ฟ้า ดิน และมนุษย์ โดยมีความสัตย์จริงเป็นตัวเชื่อม 3 องค์ประกอบหลักแห่งโลก มนุษย์ซึ่งเป็นระดับอริยชนมีความสัตย์จริงในระดับสูงสุดทำให้เข้าถึงธรรมชาติและนำไปสู่การเข้าใจธรรมชาติมนุษย์และสรรพสิ่งได้อย่างแท้จริง จึงสามารถดำรงคู่ฟ้าและดินได้ เนื้อหาบทนี้แสดงถึงธรรมวิธีแห่งฟ้า

บทที่ 23 其次致曲。曲能有誠。誠則形。形則著。著則明。明則動。動則變。變則化。唯天下至誠為能化。（朱熹，1999，p. 46）

“ผู้ถวิลลงมามุ่งมั่นเพียงด้านหนึ่ง เพียงด้านหนึ่งก็อาจบรรลุถึงความสัตย์จริง สัตย์จริงย่อมปรากฏภายนอก ปรากฏภายนอกย่อมแจ่มชัด แจ่มชัดย่อมกระจ่าง กระจ่างย่อมสะท้อน สะท้อนย่อมเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแปลงย่อมเกิดการสั่งสอน สัตย์จริงที่สุดไนใต้ฟ้าจึงทำได้ถึงขั้นสั่งสอนอบรม” (ถาวร สิทธิโกศล และกนกพร นุ่มทอง, 2562, น. 46)

บทนี้มุ่งอภิปรายถึงมนุษย์ในระดับรองลงมาจากอริยชน ซึ่งแม้มิได้บรรลุถึงความสัตย์จริงโดยธรรมชาติดั้งเดิม แต่ก็สามารถเรียนรู้จนบรรลุถึงความสัตย์จริงได้ เมื่อมีปณิธานจิตมุ่งมั่นมากพอ ความสัตย์จริงนั้นย่อมปรากฏเป็นรูปธรรมและค่อยๆ แจ่มชัดจนกระจ่าง ทำให้เกิดการขยับไหวเปลี่ยนแปลง และนำไปสู่การ

ได้รับการอบรมในที่สุด ตอนปลายขมวดให้เห็นถึงคุณูปการของความสัตย์จริงสูงสุดที่นำไปสู่การสั่งสอนอบรมทำให้มนุษย์เปลี่ยนแปลงไป เนื้อหาบทนี้แสดงถึงธรรมเนียมแห่งมนุษย์ผู้ปฏิบัติตนตามธรรมเนียมแห่งฟ้า

บทที่ 24 至誠之道可以前知。國家將興，必有禎祥；國家將亡，必有妖孽。見乎蓍龜，動乎四體。禍福將至，善必先知之；不善，必先知之。故至誠如神。（朱熹，1999，p. 47）

“ธรรมเนียมแห่งสัตย์จริงสูงสุด หยั่งรู้อนาคตกาล แวันแคว้นจะรุ่งเรือง ย่อมมีศุภนิมิต แวันแคว้นจะล่มสลาย ย่อมมีลางร้าย ปรากฏในลายลักษณ์ในหญ้าและกระดูกทำนาย ปรากฏในอากัปภิกิริยา โชคเคราะห์จะมา ดีก็จกัรู้ล่วงหน้า ร้ายก็จะรู้ล่วงหน้า ฉะนั้น สัตย์จริงสูงสุดประดุจเทพยดา” (ถาวร ลิกขโกศล และกนกพร นุ่มทอง, 2562, น. 46-47)

นัยหลักของเนื้อหาในบทนี้คือ เมื่อคนเราเข้าถึงธรรมเนียมแห่งความสัตย์จริงที่แท้จักเข้าใจความเป็นจริง รู้เหตุและผลที่แท้จริง รู้ครลองที่เป็นจริง รู้ได้ถึงที่มา ที่ไป และผลของเหตุการณ์ในภายหลัง เสมือนหนึ่งมีความสามารถที่จะทำนายเหตุการณ์ในอนาคตที่เป็นจริงได้ บทนี้แม้จะเปรียบเทียบกับว่า “ดุจเทพยดา” แต่อันที่จริงการใช้คำว่า “ดุจ” คือไม่ใช่สิ่งนั้น แต่เป็นเสมือนดังสิ่งนั้น อันที่จริงแล้วสิ่งที่มนุษย์ผู้เข้าถึงความสัตย์จริงกระจ่างล่วงรู้ก็คือการรู้ถึงความเป็นไปตามเหตุและปัจจัยของสรรพสิ่ง เนื้อหาบทนี้แสดงถึงธรรมเนียมแห่งฟ้า

บทที่ 25 誠者自成也，而道自道也。誠者，物之終始。不誠無物。是故君子誠之為貴。誠者，非自成己而已也。所以成物也。成己仁也。成物知也。性之德也，合外內之道也。故時措之宜也。（朱熹，1999，p. 47-48）

“สัตย์จริงยังการอบรมตนให้สำเร็จ ธรรมเนียมที่พาตนเข้าสู่ความถูกต้อง สัตย์จริงเป็นต้นปลายของสรรพสิ่ง ไม่สัตย์จริงคือไร้สรรพสิ่ง ฉะนั้น วิญญูชนพึงเห็นสัตย์จริงเป็นสิ่งสูงค่า สัตย์จริงมิใช่เพียงยังตนสมบูรณ์ หากต้องช่วยยังสรรพสิ่งให้สมบูรณ์ ยังตนให้สมบูรณ์ คือมนุสสรธรรม ยังสรรพสิ่งให้สมบูรณ์ คือปัญญา

คุณธรรมตามธรรมชาติ ประสานธรรมวินีตนอกใน ฉะนั้น ประพฤติสมาเสมอจึงเป็น การควร” (ถาวร สิทธิโกศล และกนกพร นุ่มทอง, 2562, น. 47)

สำหรับเนื้อหาในบทนี้เน้นถึงการศึกษา มนุษย์ศึกษาและฝึกตนให้เข้าถึง ความสัตย์จริง เพราะความสัตย์จริงย่อมถูกต้องเสมอ และบริบูรณ์เสมอ เมื่อทุกคน สามารถใช้ปัญญาในการฝึกตนให้เข้าถึงความสัตย์จริงแห่งสรรพสิ่งซึ่งรวมทั้ง ภายในของบุคคลผู้นั้นและสรรพสิ่งแวดล้อมภายนอกได้แล้ว สิ่งที่ยากยิ่งกว่านั้นก้ การดำรงตนบนฐานแห่งความสัตย์จริงในสังคมให้ได้อย่างเสมอต้นเสมอปลาย ซึ่งหากบรรลุก็ย่อมถือเป็นความสมบูรณ์สูงสุดแห่งการอบรมตน เนื้อหาบทนี้แสดง ถึงธรรมวินีตแห่งมนุษย์ผู้ปฏิบัติตนตามธรรมวินีตแห่งฟ้า

บทที่ 26 故至誠無息。不息則久，久則征。征則悠遠。悠遠，則博厚。博厚，則高明。博厚，所以載物也。高明，所以覆物也。悠久，所以成物也。博厚，配地。高明，配天。悠久，無疆。如此者，不見而章，不動而變，無為而成。天地之道，可壹言而盡也。其為物不貳，則其生物不測。天地之道，博也、厚也、高也、明也、悠也、久也。今夫天斯昭昭之多，及其無窮也，日月星辰系焉，萬物覆焉。今夫地壹撮土之多，及其廣厚載華嶽而不重，振河海而不洩，萬物載焉。今夫山壹卷石之多，及其廣大，草木生之，禽獸居之，寶藏興焉。今夫水，壹勺之多，及其不測，黿、鼉、蛟、龍、魚、鱉生焉，貨財殖焉。詩雲，“維天之命，於穆不已。”蓋曰，天之所以為天也。“於乎不顯，文王之德之純。”蓋曰，文王之所以為文也。純亦不已。（朱熹, 1999, p. 48-49）

“ฉะนั้น สัตย์จริงสูงสุดไม่มีการหยุดนิ่ง ไม่หยุดนิ่งจึงยืนนาน ยืนนานจึง พิสูจน์ได้ พิสูจน์ได้จึงจะยั่งยืนแผ่ขยาย ยิ่งยืนแผ่ขยายจึงจะกว้างใหญ่ลึกซึ้ง กว้าง ใหญ่ลึกซึ้งจึงจะสูงกระฉ่าง กว้างใหญ่ลึกซึ้งจึงสามารถรองรับสรรพสิ่ง สูงกระฉ่าง จึงสามารถปกคลุมสรรพสิ่ง ยิ่งยืนแผ่ขยายจึงสามารถยังสรรพสิ่งให้สำเร็จ กว้าง ใหญ่ลึกซึ้งประหนึ่งดิน สูงกระฉ่างประดุจฟ้า ยิ่งยืนแผ่ขยายไรขอบเขต เป็นเช่นนั้น กระฉ่างชัดโดยไม่ต้องแสดงตน เปลี่ยนแปลงโดยไม่เคลื่อนไหว สำเร็จโดยมิต้อง กระทำการใด ธรรมวินีตแห่งฟ้าดินสามารถกล่าวให้สั้นได้ด้วยวาจาเดียว ในฐานะ แห่งวัตถุเป็นหนึ่งไม่มีสอง จึงก่อกำเนิดสรรพสิ่งไม่อาจคาดคะเน ธรรมวินีตแห่งฟ้า

ดินกว้างขวาง ลึกซึ้ง สูงส่ง กระจ่าง กว้างไกล ยืนนาน บัดนี้หากเอ่ยถึงฟ้า คือแสงสว่างมารวมกันมากเข้า จนเว้งว่างไร้ขอบเขต ตะวันจันทร์ดาราสถิตอยู่ ครอบคลุมสรรพสิ่ง บัดนี้หากเอ่ยถึงดิน คือดินมารวมกันมากเข้า จนกว้างใหญ่รองรับภูผาสูงอย่างฮว่าซานโดยไม่หนัก รองรับแม่น้ำฮวงโหและมหาสมุทรโดยไม่กระฉอกแบกรับสรรพสิ่ง บัดนี้หากเอ่ยถึงภูเขา คือก้อนหินมารวมกันมากเข้า จนกว้างใหญ่เกิดพฤษชาติตฤณชาติเติบโต เป็นที่อาศัยของสัตว์สี่เท้าและสัตว์ปีกเป็นชุมทรัพย์แร่และอัญมณี บัดนี้เมื่อเอ่ยถึงน้ำ คือน้ำที่ละลอนที่ละกระบายมารวมกันมากเข้า จนเว้งว่างไพศาล ตะพานหวั่นบจะเซ่ดินเปิดมัจกรมัจฉาตะพานได้กำเนิด เป็นบ่อเกิดของสินทรัพย์นานา คัมภีร์ชื่อจึงว่าไว้ว่า “อาณัติแห่งฟ้า ลึกซึ้งยาวไกลไม่สิ้น” คือกล่าวถึงการที่ฟ้าจักเป็นฟ้าได้ “มิงามจรัษฐา คุณธรรมเหวินหวางพิสุทธ์” คือกล่าวถึงการที่เหวินหวางได้รับการถวายพระนามว่าเหวินทรงคุณบริสุทธิ์สืบเนื่อง” (ถาวร ลิกขโกศล และกนกพร นุ่มทอง, 2562, น. 47-48)

ใจความสำคัญของเนื้อหาบทนี้คือการแสดงสิ่งอันเป็นรูปธรรมที่อยู่รอบตัวของมนุษย์ ว่าธรรมชาติที่ดำรงอยู่นั้น เปลี่ยนแปลงอยู่นั้น ล้วนแล้วแต่เป็นธรรมชาติ อันโยงใยถึงกัน เป็นภาพความจริงที่แวดล้อมและสามารถมองเห็นผ่านสายตา ทุกอย่างมีความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นเป็นปัจจัยที่ทำให้ทุกอย่างดำรงอยู่ได้ตลอดเวลา ในความเปลี่ยนแปลง ผันเปลี่ยนของสรรพสิ่ง ยังคงไว้ซึ่งความแน่นแท้ ยั่งยืนแห่งความสัตย์จริง เนื้อหาบทนี้แสดงถึงธรรมวิถีแห่งฟ้า

บทที่ 27 ไม่ปรากฏคำว่าสัตย์จริงโดยตรง ผู้วิจัยจึงมิได้คัดตัวบทคัมภีร์มา แต่บทนี้แสดงถึงธรรมวิถีแห่งมนุษย์ผู้ปฏิบัติตนตามธรรมวิถีแห่งฟ้าในบทที่ 26 กล่าวคือบทที่ 26 กล่าวถึงความสัตย์จริงไม่หยุดนิ่ง ยิ่งใหญ่ครอบคลุมทุกสิ่ง บทที่ 27 กล่าวว่าเมื่อวิญญูชนยกย่องการอบรมคุณธรรมและทำความรู้ให้แจ้ง (ตามหลักความสัตย์จริง) และประพฤติตนตามหลักจรรยา จะรู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสถานภาพและหน้าที่ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดก็สามารถอยู่รอดได้ หากอยู่ในยุค

บ้านเมืองมีธรรม ก็สามารถยังประโยชน์แก่ประชา หากอยู่ในยุคบ้านเมืองทุกข์ เข็ญก็พอรักษาตนรอด

บทที่ 28, 29, 30, 31 ไม่ปรากฏคำว่าสัตย์จริงโดยตรง ผู้วิจัยจึงมิได้คัดตัวบทคมกิริมา แต่เนื้อหาใน 4 บทนี้ก็มีอุปมาเปรียบเทียบเรื่องธรรมวิธีแห่งฟ้า (ความสัตย์จริง) กับธรรมวิธีแห่งมนุษย์ผู้ปฏิบัติตนตามธรรมวิธีแห่งฟ้า (การทำให้ถึงความสัตย์จริง) ยกตัวอย่างคำกล่าวของขงจื้อและเรื่องราวของธรรมราชาในอดีต ก่อนที่จะนำเข้าสู่บทที่ 32 ซึ่งตอกย้ำความสำคัญของความสัตย์จริง

บทที่ 32 唯天下至誠，為能經綸天下之大經，立天下之大本，知天地之化育。夫焉有所倚？肫肫其仁！淵淵其淵！浩浩其天！苟不固聰明聖知，達天德者，其孰能知之？（朱熹，1999，p. 54-55）

“มีแต่สัตย์จริงที่สุดในใต้ฟ้า จึงสามารถจัดการบรรทัดฐานสายสัมพันธ์ใต้ฟ้า บัญญัติรากฐานใหญ่แห่งใต้ฟ้า รู้ว่าฟ้าดินให้กำเนิดและบ่มเพาะ อาศัยสิ่งใดฤา? สัตย์จริงคือมนุสสธรรม เหวลก็มีความสุข ผากฟ้าไพศาลคือคุณธรรม หากมิใช่ผู้ซึ่งทรงปัญญารู้แจ้งคุณธรรมแห่งฟ้า ผู้ใดจะรู้ได้ดังนี้เล่า?” (ถาวร ลิกขโกศล และกนกพร นุ่มทอง, 2562, น. 51)

บทนี้ยกย่องความสำคัญของความสัตย์จริงที่สุดว่าเป็นสิ่งที่สามารถจัดการบรรทัดฐานสายสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในใต้ฟ้าได้ และเป็นคุณธรรมสูงที่เป็นรากฐานของใต้ฟ้า สายสัมพันธ์ทั้งห้านี้ได้แก่ ประมุขขุนนาง บิดาบุตร พี่น้อง มิตรสหาย ซึ่งคมกิริยงได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ก่อนหน้านั้นในบทที่ 20 ท้ายสุดยกย่องในความสัตย์จริงว่าเป็นเหริน (ธรรมของมนุษย์ตามแนวลัทธิขงจื้อ ผู้แปลและผู้วิจัยเลียงไม่ใช่คำว่า “มนุษยธรรม” เพราะไม่ตรงกับกับมนุษยธรรมแบบสากล) มีความลึกซึ้งยิ่งใหญ่ การเข้าถึงสัตย์จริงที่สุดนี้ได้คือปัญญายิ่งใหญ่และการบรรลุถึงคุณธรรมแห่งฟ้า

7. สรุปและอภิปรายผล

คัมภีร์จึงยังมุ่งอภิปราย “ความสัตย์จริง” ในครึ่งหลังของคัมภีร์ จะเห็นได้ว่าในคัมภีร์นี้ “ความสัตย์จริง” เป็นปรัชญาสูงสุดของจื้อซื่อซึ่งเป็นผู้นำพนธ์ ลักษณะการเขียนอภิปรายเป็นแบบโบราณ คือใช้กล่าวถึงซ้ำๆ เทียบระหว่างความสัตย์จริงกับการประพฤติตามแนวทางแห่งความสัตย์จริง ยกตัวอย่างในอดีตกาลมาประกอบ จุดใหญ่ใจความของวิธีการอภิปรายแบบนี้ก็เพื่อตอกย้ำว่า ความสัตย์จริงเป็นพื้นฐานของธรรมชาติ อยู่ในทุกมิติของฟ้าดินและมนุษย์ ไม่อาจหนีพ้นได้ หากมนุษย์เข้าใจในความสัตย์จริง เรียนรู้ที่จะยอมรับธรรมวิธีแห่งฟ้า ก็จะสามารถอบรมตนให้บรรลุถึงความสัตย์จริง รู้แจ้งถึงหลักเหตุผล ที่มาที่ไป และสามารถเป็นหนึ่งเดียวกันกับครรลองแห่งฟ้าดินได้โดยราบรื่น เมื่อมนุษย์ผู้ใดสามารถทำได้เช่นนั้นแล้ว ก็จะสามารถแผ่กระจายหลักคิดเหล่านี้ไปสู่บุคคลที่อยู่รอบข้างในทุกมิติ ทั้งนี้หากหลักคิดเหล่านี้สามารถดำรงอยู่ในสังคมโดยรวม เช่นนั้นก็ทำให้เราสามารถใช้ชีวิตได้อย่างราบรื่น สอดคล้องกับครรลองแห่งธรรมชาติที่เป็นเหตุเป็นผลเสมอ

นอกจากนี้ จื้อซื่อยังได้นำเสนอความสัตย์จริงในฐานะคุณธรรมที่เป็นพื้นฐานต่อการเป็นนักปกครองที่ดีในยุคนั้น ถือเป็นคุณธรรมสูงสุด หากมนุษย์เรียนรู้และฝึกฝนตนเพื่อให้สามารถเข้าถึงความสัตย์จริง และสามารถดำรงตนอยู่ในความสัตย์จริงได้เสมอต้นเสมอปลาย จักสามารถขยายคุณธรรมด้านนี้ไปสู่คุณธรรมด้านอื่น ทำให้สามารถจัดการความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมเป็นไปอย่างเหมาะสม ทำให้สังคมสงบรุ่งเรือง

อนึ่ง ความสัตย์จริงเป็นสภาพที่อยู่รอบตัว มนุษย์พึงรู้สำนึกไว้ตลอดว่าทุกการกระทำเป็นองค์ประกอบแห่งความจริงแท้เสมอ และเราคือส่วนหนึ่งของสภาพแห่งความสัตย์จริง

มนุษย์ถือเป็นกลไกหนึ่งในความสัตย์จริง การเข้าใจวิถีแห่งฟ้าดินถือว่าเข้าถึงความสัตย์จริง ภายใต้อำนาจความสัตย์จริงที่ยิ่งใหญ่ จักส่งผลให้มนุษย์เข้าใจได้ถึง

ธรรมชาติแห่งความเป็นมนุษย์ไปด้วยในเวลาเดียวกัน การเรียนรู้ถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ ต้องเรียนรู้ที่จะเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงใดๆ ตามหลักการและเหตุผลนั้นๆ ความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายถือเป็นเรื่องที่ย่ายและเด่นชัดสำหรับการเรียนรู้ของมนุษย์ ความเปลี่ยนแปลงจักทำให้มนุษย์เข้าใจถึงความสัจยจริงของเรื่องนั้นมากยิ่งขึ้น มนุษย์จึงต้องพยายามเรียนรู้เพื่อให้เข้าถึงความสัจยจริงที่มีอยู่

ที่สุดแล้วอาจกล่าวได้ว่าความสัจยจริงย่อมถูกต้องเสมอและบริบูรณ์เสมอเมื่อทุกคนสามารถใช้ปัญญาในการฝึกตนให้เข้าถึงความสัจยจริงแห่งสรรพสิ่งซึ่งรวมทั้งภายในของบุคคลผู้นั้นและสรรพสิ่งแวดล้อมภายนอกได้แล้ว สิ่งที่ยากยิ่งกว่านั้นก็การดำรงตนบนฐานแห่งความสัจยจริงในสังคมให้ได้อย่างสมอดันเสมอปลาย ซึ่งหากบรรลุก็ย่อมถือเป็นความสมบูรณ์สูงสุดแห่งการอบรมตน

รายการอ้างอิง

- ถาวร ลิกขโกศล, และกนกพร นุ่มทอง. (2562). *คัมภีร์ดำเสวีย (มหาศีक्षा) และ จงยง (ความเหมาะสมที่แน่นอน) สองคัมภีร์ แก่นคำสอนของลัทธิขงจื้อ*.
 กรุงเทพฯ : สมาคมเผยแผ่คุณธรรม “เติ้กก่า” จีจินเกาะ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- 孔麗. (2013). 論《中庸》之誠. *黑龍江史志*, 120-121.
- 邵傑. (2015). 從《中庸》看“誠”之道. *探索*, (4), 239-240.
- 張培高. (2013). 《中庸》“誠”的多重意義之解析. *燕山大學學報 (哲學社會科學版)*, 14(2), 85-90.
- 張悅. (2016). 《中庸》之“誠”的意思. *西部學刊*, 25-28.
- 朱熹. (1999). *中庸章句. 四書集注*. 三秦出版社, 21-57.

Received: July 14, 2020

Revised: August 7, 2020

Accepted: January 29, 2021